

Vörös István

Egy törpe bőrkabátja

Tamás Marci úgy állt a bornap forgatagában, mint a patakvízbe leszúrt karó. A patak a vásártértől kicsit lejjebb csordogált, és mindig ezüstösen csillámlott a homokja, úgyhogy a gyerekek gyakran bele is merészkedtek veszélyes medrébe, hogy ezüstöt vagy aranyat mossanak benne, de csak üvegszilánkokat, tégladarabokat fogott a szitájuk. Az ő bokájára egyszer egy pióca is rátapadt, sírva ment haza, a szülei megpofozták.

A botokat az aranymosáshoz szurkoddták bele az iszapba, a malom mellett, a hídnál. Most persze már csak kacsák keringtek közöttük, váratlanul megjött az ősz, a levegő csípősebb lett éjszaka, a szőlőlevelek színesedni kezdtek, a szőlőszemekben viszont felgyűlt az arany, amit a gyerekek a patakban nem találtak. Majd megtanulják, gondolta Marci apja, hogy a szerencsét nem egy csomagban találja meg az ember, hanem apó darabokból kell összehordani. Mint a hangya.

Marci apjának kedvenc állata a hangya volt. Kedvenc városa pedig a hangyaváros. Ha Bakonymérről lett volna arra forma, amivel megmutathatja őrültségét, akkor már rég kitudódik róla, hogy őrült. De az életük olyan keskeny mederben folyt, mint a patak a malomhíd alatt. Ott a víz nem tudott semmi hordalékot letenni, és derékig ért a gyerekeknek, míg kicsit odébb, ahol kedvére szétterülhetett, többnyire csak bokáig. őrültsége nem volt tola kvó, sőt inkább szerény volt, akár a felesége, akit észre se lehetett venni, ha az utcán mentek, mert olyan volt mellette, mint az árnyék. Az őrültsége is nő volt, egy ágyban aludt vele, akár csak a felesége, de még a nő se vett észre semmit, annyira mereven és görcsösen ragaszkodott az idősebb Márton, az a napszámos és fafaragó, akinek azért volt pár hold bérelt szőlője is, a formákhoz. Ha Bakonymérről lett volna arra forma, hogy megmutassa, akkor már rég kitudódik róla, hogy művész. De az életük olyan lapos mederben folyt, mint a patak a malom alatt. Az iszap a malomnál fehér volt, mert a lisztport állandóan behordta a szél, néha éjjeli titkos órán a molnár bele is öntött egy-egy zsák lisztet a patakba. Sosem a magáét, sosem a másét. Olyan jól dolgozott, hogy rendszeresen többlete lett. Maga sem értette hogyan, ezért inkább hallgatott erről a furcsa sikerről, attól is félt, hogy ráfogják, boszorkány. Ugyanakkor a többletet iszonyodott volna egyszerűen megtartani magának, mert nem szeretete volna, ha piti kis tolvajnak, amolyan zsiros molnárnak kell tekintse magát. Így hát titokban beöntötte a lisztet a patakba, és a lassú víz híg kenyértésztát sodort lefelé, a felesége kacsái pedig ugyanolyan érthetetlenül híztak, ahogy a liszt szaporodott a zsákokban.

A vízfenék tehát nem az ezüstartól volt olyan fehér, mint most a bornapon Tamás Marcika arca. Ötéves volt, és a szülei úgy érezték, hogy már legalább két éve ötéves, de ez nyilván nem lehetett igaz, a pap nem szólt semmi rendkívüli eseményről, nem született a faluban kétfejű borjú, csak a termés volt jó, túlságosan jó már évek óta. Valahogy mégse gyarapodtak. A háború óta több kellett a gyarapodáshoz, mint előtte, és erre Tamásék nem tudtak magyarázatot. Nem jutottak semmire, nem ment jobban nekik, és Marcika után minden megszületett gyerekük meghalt. Nem akartak ők egykézni, csak nem maradt meg mellettük a gyerek, és hozzá még ez a Marcika se igen fejlődött. Művész volt Marcika apja, az öreg Márton, akit nem kellett volna öregnek nevezni, mert csak negyvenéves volt, de ő öregnek érezte magát, amióta nagyszülei, akik korán elhalt szülei helyett nevelték, meghaltak. Művész volt, de művészte úgy elenyészett, mint a molnár titkos lisztje a patakban. Sem Márton, sem a molnár, a Fehér Nándi nem szerette, ha a gyerekek a patakban kutakodnak. A sár ott egyre fehérebb és mélyebb lett, a vízparti kis tócsában idén már pár búzaszál is kihajtott a nád között, a környékeliek, hogy elriasszák a gyerekeket, rozsdás lábasokat dobáltak a vízbe, de azok egy-kettőre beszakadtak és elmállottak a gyenge sodrásban.

A malom, bár a patak közvetlen közelében állt, nem vízimalom volt.

Tamás Márton, napszámos szívesen dolgozott egyedül a szőlőben, azt szerette, ha az egész környéken nincs rajta kívül senki, ami persze nem túl könnyen fordulhatott elő. Mikor úgy érezte, nem hallják, magas, egészen magas fejhangon énekelni kezdett. Ha sikerült ürügyet találnia rá, inkább a szokásostól eltérő időpontokban járt ki, kerülte a hajnali órákat és kultiválta a déli verőt, amikor a fejét megcsomózott zsebkendővel kellett óvnia a nap ellen. Mindezt csak azért, hogy egymaga lehessen a szőlőhegyen, ebben a csodálatos koncertteremben, ahol a tőkék és karók ámulattal hallgatták énekét.

Fiára itt a bornap kellős közepén úgy tört rá a rosszullet, mint a fehér víz, ami a malomnál gázolva mindig felkavarodott a lábuk alatt.

Mártonnak volt egy különleges képessége, melynek ő nem tudott nevet adni, női hangon énekelt, és az éneke áthatotta a tájat, méregzöldre váltak a levelek, a szőlőszemek a szeme láttára növekedtek. Már a falusiak is megfigyelték, hogyha Márton kimegy a szőlőbe, akkor másnap mindent jobb állapotban találnak, mint ahogy hagyták.

Marcit hirtelen a hideg lelte a bornapi kavargásban. Úgy állt ott magányosan és mozdulatlanul, mintha a fehér sárban állna bokáig besüllyedve, ahogy apja állt augusztusi ebédidőben a szőlőkarók között. Apja augusztusban képes volt átlátni az elvékonyodott kék égen, talán lyukat fúrt szemével az ózomba, nappal is észrevette a hullócsillagokat, és azok gyors vonalai közül merítette a zenét, ahogy a képzettek a kottavonalak közül. Az éneke boldoggá tette, és ő örömeiben teleénekelte magas hangú csacsogásával, csirregésével, csivogásával a tájat. Előbb csak a környék lett tele énekkel a cseresznyefától a barackfáig, aztán az egész domb is a mélyüttől le a pincéig. Márton észre se vette, hogy néha elhallgat, mert a zene ott maradt körülötte. Ha a délutánban aztán kis szellő támadt, a szokatlan zajokat a földes út fölött, a kettős jegenyesor közt besodorta a faluba. És a kovács, a kereskedő, az igazi szőlőműves, mikor déli áomra akarta hajtani fejét az ágy végében

álló heverőn, és épp elhelyezte rajta az újságpapírt a csizmája számára, melyet nem vett volna le a viláért se, hirtelen kis hangot hallott a füle körül keringeni, mint valami szemtelen legyet.

Ha lett volna rá forma Bakonymérorán, már rég megmondták volna Tamás Mártonnak, hogy örült, de talán szó se volt erre. Akadt a falunak bolondja, de a bolond az egészen másfolyen. Tamás úr, ahogy idegenkedve a háta mögött neveztek, nem volt bolond. Ő volt az egyetlen a faluban, akinek nem volt igazi ragadványneve.

Ja nem, a molnárnak se volt.

Marcika, az örök ötéves hirtelen úgy kezdett fájni, mintha a patakban állt volna derékig, a híd alatt, ahol az iszap még nem fehér, hanem fekete. Az anyja, aki pár lépésre tőle egy árusnál épp keféket válogatott, azonnal megérezte, hogy baj van. Hogy az egyetlen fiának valami baja van. Visszatette a disznószőr kefét a többi közé, és odafordult a fiához: Fázol, Marcika?

Igen.

Tudod mit, akkor veszünk neked egy kabátot.

***

Tamás Marci úgy állt a bornap forgatagában, mint a patakvízbe leszúrt karó. Az anyja odaszaladt hozzá, mert megérezte, hogy a fiát hirtelen a hideg lelte. Ott állt magányosan és mozdulatlanul a kavargás fehér sarában, ahogy az apja szokott állni augusztusi ebédidőben a szőlőkarók között. Nem nézte a mézeskalácsárus portékáit, bár ebben talán nem is lett volna semmi különös, mert azt vetették észre a szülők, hogy ezt a gyereket egyébként se nagyon érdekli az édesség, vacogott, mintha lázas lenne, de a homloka nem volt se hideg, se meleg, a tenyere nem volt se nedves, se száraz, van valami bajod, kérdezte az anyja, nem tudom, felelte a gyerek, és az orra nem volt se kemény, se puha.

Ezen meglepődött és megbotráncozott az asszony, idegességében egy óvatos kis pofont kevert le a fiának, aminek aztán meg is örült, milyen bölcs vagyok, ez majd meggyógyítja, gondolta. De hogy lehet egyszerre se nem hazudni, se igazat nem mondani? Egyszerű lélek volt. Ez annyit jelent, hogy volt lelke, ezért azt gondolta, vannak bizonyos örök érvényű igazságok. Amiből viszont már az is következett, hogy vannak örök dolgok úgy általában, tehát a templomban sem csak üres szemfényvesztés történik. Evvel a hitével talán egyedül állt a faluban. Miközben ő nem tartozott a község hírhedt templomjárói közé.

A templomjárók úgy jártak templomba, ahogy ő a szomszédba lisztet kölcsönkérni. Leggyakrabban Fehéréktől kért kölcsön, de Fehérné, ez a spórolós sváb asszony sosem adott. Nekünk magunknak sincs elég, és nem lehetett azt mondani neki, hogy olyan világ még nem volt, mikor egy molnárnak ne lett volna lisztje, mert Fehér Nándinak ezt csakugyan sikerült elérnie, gyakran nem volt lisztjük, olyan gondosan porciózta a másokét. Tudjuk – mi tudjuk –, hogy még a fölösleget se tartotta meg. Bár amit kidobott az ablakon, visszajött a kisajtón, a túlhízott kacsák formájában, minden szombaton vágta, és vasárnap kacsasült volt az ebéd.

A pofon azonban nem segített. Az ő tenyere kezdett égni tőle, úgy érezte, durvaságával megharagította az Urat, zavartan megsimogatta fia kócos haját, és elmondott magában egy Üdvözlégyet. Őneki nem volt szüksége rá, hogy minden vasárnap délelőtt ott legyen a templomban, a hite ugyanis kikezdhetetlen volt, míg a templomjárók görcsösen mutatták egymásnak, hogy ők jámborak. Nos, jámborak is voltak, ami annyit tett, prúdek, álszentek, képmutatók, Editke mindig is borzadt tőlük. Három kendős öregasszony, a misén csakis a női oldal első sorában ültek. A három varjú, ahogy magában nevezte őket. A három varjú együtt volt százharminchárom éves, tehát külön-külön nem is lettek volna olyan öregek, de negyven fölött már az asszonykendőt sötétebbre kellett váltani Bakonyméron, szürkére vagy kékre, ötven fölött pedig feketére. Az egyik már fekete kendőt viselt, a másik kettő szürkét, hárman együtt olyanok voltak, mint egy dolmányos varjú. Editke sejtette, hogy valahol most is ott lappanganak, és nézik őket, nézik a fiát.

Marcit a hideg lelte a bornapi kavargásban. Úgy állt ott mozdulatlanul, mintha a fehér sárban állna bokáig besüllyedve, ahogy apja állt augusztusi ebédidőben a számára nappal is látható csillagok alatt, vagy ahogy a Krisztus-kereszt nézte a templomban egy darabig a három varjút, akik közvetlenül alá telepedtek, de aztán égnek fordította szemét és azt morogta, Uram, kérlek múljon el tőlem ez a keserű pohár. Minden egyes misén megismétlődött ez a jelenet, amelyikre csak Editke elment, mert nem ment el mindegyikre, nem volt fontos, hogy mindig ott legyen, nem kellett állandóan azt hajtogatnia magának: hiszek egy Istenben, hitt ő anélkül is, hitt túlságosan is, a hit úgy ömlött a belsejében, mint egy bővizű hegyi patak, ugyanakkor nem volt formája ennek a hitnek, csak sodrása, hitt, de nem tudta volna megmondani, pontosan miben, ezért kicsit zavarban is volt a templomban, és ha szigorú hat szemével ránézett a három varjú, úgy érezte, rajtafógták valamin. De mégis szerette a misék emelkedettségét, mely akkor is megragadta, ha Odó atya misézett, akit Editke ellenszenvesnek, mi több, álszentnek gondolt. A miséje unalmas volt, mégis éppolyan erősen hatott rá, mint amennyire nem hatott a többiekre a legjobb papok legszebb prédikációja sem.

Akkor most veszünk neked egy kabátot, mondta az anyja Marcinak, amit könnyebb volt mondani, mint megtenni. Először is, nem volt nála egy fillér sem. Vagy legfeljebb fillérek. Másodszor, nem nagyon bízott a vásári árusokban. Mégis úgy érezte, legyőzve mindkét akadályt, fiát azonnal kabáthoz kell juttatnia, lehetőleg pár számmal nagyobbhoz mint az aktuális mérete, hogy aztán évekre, sőt, talán egész életére le legyen tudva a probléma. Persze csak öt éves, legfeljebb hét, de ha szerencséje van, és úgy néz ki, az van, nem nő már sokat. Akkor akár felnőttkorában is használhatja még azt a kabátot, amit most kap. És az élete sínre került. Mert akinek kabátja van, annak megvan a biztonsága. Kabát nélkül olyan az ember a világban, mint egy elefántborjú, akit hiénák vesznek körül és ő félelmében trombitálni kezd, de vékony hangú vészjelzése elvész az alkonyodó szavanna egyéb zajai között, a hiénák igyekeznek is túlordítani őt, hogy véletlenül se hallja meg valahová elbóklászott anyja, aki talán éppen vízbe meríti az ormányát és mohón szürcsöl, ám a hiénák indokolatlan üvöltése mégis fölkelti gyanúját és trappolva a veszély felé indul.

Kabát kell.

Mivel kezdjük, kérdezte félhangosan, mintha a fiát kérdezné, de persze magával beszélgetett. Az anyák legcsodálatosabb lehetősége, hogy úgy szólhatnak a gyerekekhez, mintha önmagukhoz szólnának.

Előbb nézzünk kabátot, vagy keressük meg apádat, hogy megtudjuk, mennyi pénze is lett? Marci apja olyan tárgyakat szokott eladni és csereberélni a piacon, amelyekre a faluban senkinek nem volt szüksége, de mivel ő megcsinálta és eladásra kínálta őket, néha megvettek egyet-egyét tőle, hogy menjen az üzlete, azonban otthon rögtön betették a padlásfölgjáróba és nyomban el is feledkeztek róla. Sétabotokat, fokosokat faragott fából, furulyát és más hangszereket csontból, tehénszarvból, szobrokat szőlőtőkéből, diógyökérből. Faraghatnál néha pipát is, szokták mondani vásárlói elnézően, miután a lehető leglejebb alkudták a nekik különben nem is kellő portéka árát, aminek ki tudja miért, mégsem tudtak ellenállni. Márton a pipakészítésre mindig ígéretet is tett, de aztán mindig el is felejtette ezt az ígéretét a vásár végére, úgyhogy legközelebb megint kellemtelen meglepetésként érte, hogy ilyesmit keresnek rajta. És olyankor úgy érezte, végtelenül könnyű lett volna néhány pipát megfaragnia, de nem tette, most pedig megint itt a szorult helyzet, hogy csupa haszontalan dolgot árul. Ha túl sok pénzt vitt haza, a felsége veszekedett vele, már megint becsaptad az embereket, olyasmit sóztál rájuk, ami nekik nem is kell, neked viszont élvezet volt csinálni. Persze Márton ezeket a korholásokat inkább dicséretnek vette és már bizsergett is az ujjbegye, hogy megint faraghasson. Érdekes módon faragás közben sosem énekelt.

Egyszóval most ehhez a csereberélő, a becsületes vásárolókat lépten-nyomon becsapó férfihoz kellett volna odamennie, hogy pénzt kérjen tőle kabátra. Csakhogy ezzel egyúttal legitímálta is volna bűnös tevékenységét. A kabáttal kezdjük, határozott.

Megindultak tehát a sátrak között. És azt kellett látnia, hogy a piac egész megváltozott. Így, hogy keres valamit, zaklatott és vibráló lehetőségek nyugtalanító tárháza helyett szinte üres és kietlen térséggé alakult, ahol az emberek tanácstalanul kutakodnak, nem találnak semmi kedvükre valót. A csizmás sátor rúdjaírói vastag fekete kolbászokként lógtak le a bőrcsizmák, párban, már messziről érzett a bőr és a boksz szaga. A kalaposnál fekete kalapok olyan egyformaságban, hogy Editke a jövőt vélte látni maga előtt, amikor majd mindenki egyforma lesz. Egyforma magas és egyforma szép férfiak, egyforma széles és egyformán bájos nők. Milyen jó is volna ez. Nem kéne a párválasztással annyit kínlódni, hiszen mindenki ugyanolyan lenne, így automatikusan adódna egy megfelelő partner. Mért kell mindenkinek másnak lenni? A boldogtalan szerelem, a hűtlenkedés mind megszűnne. Mindenki egyforma lehetne, és boldog. Nem is értette hirtelenjében, miért különböznek annyira az emberek egymástól, mikor alapvetően mégis egyformák. Aztán rájött, hogy amit most elképzelt, az nem a földön van, hanem maga a mennyország. Továbbbrángatta Marcit a kalapos elől, elhúzta a cukorkás majd a késes előtt, hogy végre megérkezzenek a szűcs bódéjához.

De itt sem volt jó semmi. A biztonság kedvéért, hogy a gyerek addig se fázzon, ráterített egy kisebb bekecsket a hátára, és amíg ő válogatott, hagyta benne melegedni. Néha kérdezett tőle valamit, mintha ez csakugyan próba lenne. A bundák,

subák, kabátok és bőrmellények egytől egyig ijesztőek voltak. Nehezek. A bőrük merev. A szőrméjük fagyúszagú. De hát mitévő legyen?

Gyerekeknek való bunda nincs?

Nem, gyerekeknek mi nem csinálunk.

Mi az, hogy nem csinálnak? Ezt olyan váratlan dühvel mondta, hogy egy szemhunyasnyi időre az egész vásár elcsöndesült.

A kocsmáros letette a boros- és mustospoharakat, levette a sapkáját és keresztet vetett. A zsírban egy pillanatra elcsendesedtek az addig viháncolva sülő kolbászok. Elszégyellték magukat, és már nem löködték egymást a vállukkal. Nézd csak, én azt szeretném, ha az a szép fiatal lány venne a szájába, mondta volna az egyikük, mire a másik így felelhetett volna, ha eljut hozzá a kétértelmű kijelentés. Én ugyan nem szeretnék annak a kövér bognárnak a beleibe bejutni, nem mondta, talán a tűz is kialudt alattuk, a zsír abba hagyta a pajzán sustorgást, körünyallak titeket, megégetlek titeket, boldoggá teszek titeket, ti boldoggá tesztek engem. A lacikonyha előtt vonóval és cimbalomverővel szorgoskodó cigányok generálpauzát tartottak, az arcukról fölszárad a veríték, és valami túlvilági ragyogás jelent meg rajta, a csendőr maga sem tudta, miért és ki előtt, de vigyázzba vágta magát és szalutált. A galambok a közeli háztetőn abba hagyták a krúgatást, mind a levegőbe kapott, de nem verdestek a szárnyukkal, hanem siklórepülésben lebegtek el a piac fölött, valamennyien megbámulták Marcikát, akinek nincs kabátja, és a szűcs nem akar adni neki, aki fázik, bár inkább meleg van, akinek nem azért kéne kabát, hogy a külső hideget legyőzze, hanem valami belső hideg ellen, de ez a hideg nem betegségből származik, hanem leginkább olyan, mintha álmodna, álmodja, hogy fázik, álmában fázik, a fázás az álma, belealszik a fázásba, és ezen, mindezen csakugyan segíthetne egy kabát.

A galambok elsuhantak a fejük fölött, egy légi emelettel följebb egy héja is suhant, a csőrét most nem hagyta el semmiféle zaj, egyre közelebb ereszkedett a röptükben bámészkodók fölé, aztán karmos lábait kicsapta a hasa alól, és az egyik galamb hátába mélyesztette. A galamb egy hangot se adott, csak a repülésel hagyott fel azonnal, saját teste terhét átadva a héjának, akin nagyot rántott a váratlan túlsúly, egy méternyit zuhantak mire stabilizálni tudta magát, vészesen közel jártak már a vásározók ponyváihoz, pár vércsepp kipottyant az éles karmok alól, az egyik Marci apjának homlokára esett, aki tenyerével megtörölte magát, mert azt hitte, egy csepp eső, és a váratlan csendet immár vihar előtti csendnek értelmezte, ám a keze véres volt, amikor rápillantott, azonnal tudta, hogy baj van, hogy Marcikával van baj, és a szobrait visszakötötte a rongyba, melyben hozta őket, aztán a batyut egyszerűen a vállára vette és a családjá keresésére indult. Nem volt túl nagy ez a piac, de most mégis legyőzhetetlen távnak tűnt, ami a két kapu közt nyílt vagy inkább bezárult, hömpölygő embertömeg, ponyvák, kiabálás helyett valami fagyos némaság. Mintha jégzajlás lenne, és neki át kéne gázolnia a széles patakon, melynek vize csak az övéig ér, de éles jégtáblákat sodor magával.

Fázik, állapította meg. Csak nehogy a szűcshez menjenek. Ellenségem. Gondolta. Vagyis ezt nem gondolta, ezt tudta, csak megismételte önmagában. A szűcs szeretett amolyan politikai szónoklatokat tartani a kocsmában, minden-

félét összehordott, ami sehogy se tetszett Tamás Mártonnak, és ezt nem is rejtette véka alá. Bolondságokat beszélsz, mondta neki.

Kettőnk közül nem tudom, ki a bolond, te vagy én, bömbölt föl a szűcsből a másfél liter bor, amit az utóbbi fél órában megivott.

Nos, akkor a kocsmában is megfagyott egy pillanatra a levegő, és az akkor támadt csönd behallatszott ebbe a mostaniba. Törlőröngyát kiemelte a kerek pléhmosogatóból a csapos, a kártyázók letették lapjaikat és tiltakozva figyeltek, a kályhában nem ropogott a tűz.

Általános felháborodás némaságába volt kénytelen beleütközni ez a döbbenetesen szokássértő kérdés. Kimondatlan megegyezés volt ugyanis a faluban arról, hogy Márton minden bolondossága ellenére sem bolond, hiszen csakugyan józan és alkotó tagja a közösségnek. Akire tulajdonképp szükség van. Senki se tudja, hogy mért és miben, de valamiben és valamiért mégiscsak kell. Ahogy mondjuk a mandula és a vakbél is fölösleges bonyodalmakat tud okozni az embernek, de ok nélkül eltávolítani mégiscsak tilos őket.

Nem lehet ilyet mondani, mert aki ilyet mond, a falu akaratát veszi semmibe. Mint amikor az érzelmei ellenére férjhez kényszerített és öngyilkosságba menekülő lány koporsóját túl könnyűnek találták a sírásók, felnyitották, és a halott nem volt sehol. Mindenkit becsapott, gondolták egyszerre a gyászolók, de senki nem mondta ki, mert szégyenkeztek, nem maguk miatt, hanem őmiatta, nem lesz könnyű ilyen múlttal a hátában élni, és hol fog egyáltalán, mert az ismert világban úgyszincs helye, kigombolták a fekete zakót, a fiatal lányok levették a fekete kendőt, türelmetlenül lerángatott nyakkendőt vágtak zsebre a férfiak, a halotti torra nem lehetett elmenni, a sült húsok kihültek és összeszáradtak, a bort kiöntötték a kertbe, a süteményből csak a gyerekek lopkodtak, mert a teríték egy hétig föntmaradt, a szökevény visszatérére várva. Az ételeket is föl-hordták. Némaság és bűz töltötte be az ünnepi szobákat. Persze mit vártak tőle, hogy újra belefekszik a koporsóba? A közösség csalódott hallgatása most egy pillanat alatt úgy szájon teremtette a szűcsöt, mintha abból a másik hallgatásból a koporsótető deszkáját szögezték volna rá, nem tudott megszólalni, nem tudott levegőt venni, bocsánat, motyogta nagy szünet elteltével, de az egész falu azt hitte, végleg megharagudott Tamás Mártonra, mert őt védte meg a közakarát vele szemben.

De ebben mindenki tévedett. Ő akkor egy pillanat alatt megértette Mártont, mélyebben, mint ahogy a többiek valaha is fogják, és nemcsak megértette, hanem meg is szerette.

Elmúlt a hallgatás, a távolból kocsizörgés hallatszott, és a szűcs csak egy megértő mosolyt küldött a földühödött anya felé. Azonnal ráismert Editkére, és elhatározta, ha törik, ha szakad, kabáthoz juttatja a gyermekét. Jóval áron alul is hajlandó lett volna eladni neki valamit.

Uram irgalmazz, csak nem szerettem bele, döbrent meg a saját vakbuzgó igyekezetén. És annyira megrémült gyanújától, hogy az valóban egy szerelem kezdete volt, egy olyan szerelmi érzése, aminek se célja, se eredménye, se jelen ideje nem lehet. Ettől annyira boldogtalan lett, hogy azt gondolta, legszívesebben most azonnal fölkötné magát, mondjuk ide a kabátok közé. Mikor vennék észre?

Valaki válogatna köztük, és egyszercsak meglátná az ő zöldezlila arcát, hosszú, kilógó nyelvét. Mi ez mami, kérdezné egy gyerek, valami szatyor?

Kinek kell, édes asszonyom, talán a kisfiának?

Neki, mondta Editke, és a hangja megszelídült, nem is értette, miért volt olyan türelmetlen az előbb, hiszen a fia még sincs komoly veszélyben.

Gyerekkabátot nem csinálunk, de a fiatalúr már valóságos férfi, egy kisebbet biztos találhatnánk a méretében.

Nem baj, ha kicsit nagy rá.

Persze, persze, itt van mindjárt ez, amit egy kitűnő cirkuszi törpe megrendelésére készítettünk bő éve, aki kifizetni még ki tudta a kabátkáját, de már nem vitte el, mert egy elefánt eltaposta a cirkuszban. Ma sem érti senki, mi történt. Miért tapos el egy elefánt, aki mégiscsak meglehetősen értelmes lény, egy törpét, akiről lerí a védtelenség?

Maga szerint az elefántok értelmes lények, kérdezte megütközve Editke, és egy pillanatra megfogta a férfi csuklóját.

Nekem a kedvenc állatom az elefánt, nyelvelte Marcika, olyan virgoncan, mintha nem is lenne semmi baja.

Láttál te már elefántot egyáltalán?

Igen, a cirkuszban.

Ne is kérdezze, súgta oda neki Editke. Ott voltunk, amikor az az eset történt a törpével. Azóta egy centit se nőtt a gyerek.

Aki látott elefántot, annak kedvezményt számítok fel a kabátra.

Akkor így mennyi lenne?

Nézzük csak, ez a kabát tulajdonképpen már ki lett fizetve, nekem csak útban van, a helyet foglalja, az annyi mint hét, de ha beszámítom, hogy a kis Marcika már látott elefántot, akkor az annyi, mint öt pengő.

Tudja a gyerek nevét?

Természetesen. Sokallja nagysága az árat?

Dehogysis, épp ellenkezőleg.

Nem bánom, legyen négy pengő, ez az utolsó ajánlatom.

Csend.

Három ötven.

Nem. Jó az öt is. De nincs egy fillérem se.

Elviheti hitelbe. Ismerem magukat, majd eljövök a pénzért később.

Szó se lehet róla. Nem fogad el valami csereárut?

Mért is ne? Kitűnő ötlet.

Lisztet? Kacsát?

Bármelyikre szükségem van. A szűcs özvegy ember volt. Szabad idejében újabban kommentárokat írt a Bibliához. Az épp úgy elszórakoztatta, mint nem túl jó szagú munkája, vagy korábban a politikai agitáció. Egy sült kacsáért odaadom. Na fogja, jóasszony, és vigyék már ezt a kabátot, engem mindig csak arra a szerencsétlenre emlékeztet.

Nem, erről szó sem lehet. Editke gyorsan lekapta a kabátot a fia válláról, aki azon nyomban megint megborzongott. Előbb hozom az öt pengőt, vagy hozom a kacsát. Mi nem bízunk annyira magában, hogy elfogadjuk a bizalmát. Ezzel

a férfi kezébe nyomta a parányi bundát, amiről nyilvánvaló volt, hogy nem tarthat ki a gyerek felnőtt koráig. Túl kicsi volt. És mintha hordták is volna már. Talán a törpe lelke visszajár, és ezt a kabátot veszi föl, hogyha kísérteni megy? De kit kísért? Csak nem az elefántot ijesztgeti, a gyilkosát?

Azt se tudom, rá akarom-e adni egy halott ember ruháját a gyerekemre.

Rendben van, kettő ötven. Vagy egy kacsafertály.

Én nem alkuszom. Nekem öt pengőért nem kell ez a kabát. Vágta oda büszkén Editke.

Ez az utolsó szava?

Nem. Az, hogy hazamegyünk.

És már ott se voltak. Azaz dehogynem. A szűcs szeme, mint valami fényképezőgép megállította a képet, visszament a pult mögé, lehunyta a szemét, és tovább nézegette a két búcsúzó arcot.

Szerbusz, riasztotta föl egy általa annyira kedvelt hang töprengéséből. Képzetele már a fáraó álmánál járt, a Biblia legmélyében, és most vissza kellett térnie a bakonymérői őszbe, de nem bánta, mert Márton arcát láthatta, akinek a homlokán egy piros csík húzódott.

Nocsak, hát visszaküldtek a kabátért?

Mért vagy ilyen támadó? Én nem vagyok a falu bolondja, akit állandóan ugratni és szalajtani lehet. Tedd már túl magad a sérelmeden.

Kedves barátom! Néhányszor már megkövettelek, illendő lenne, ha te pedig meg tudnál bocsátani. A hangjában ott remegett valami hamisság, amit Márton azonnal megérezett és észrevett, de tévesen értelmezte, még mindig a régi összeütkezésük fényében. A szűcs azóta lett bibliás ember. Ha azt túlzás is lenne állítani, hogy a miatt az eset miatt. Most mégis hazugságon kapta magát. Szándékos félrevezetésen. Hiszen ő az előbb itt, ennek az embernek el akarta csábítani a feleségét. Na nem akart vele ágyba bújni. 45 éves volt és szűz. Már ki se merné próbálni, hogy kell az ilyesmit. Különbösen az se lepte volna meg, ha Editkének, aki inkább angyalnak tűnt a számára, mint búzós bőrfelületeket és prémeket magán viselő hús-vér lénynek, nincs is semmi a lába között, csak márványszoborhoz méltó sima domborulat. Mért ne lehetne egy-két olyan ember, aki mentesül ettől a szörnyű kényszeredtől. Mért kéne mindenkinek egyformának lenni? De gyereke is van, te szerencsétlen, figyelmeztette magát az előbb elábrándozva. El akarta csábítani ajándékával, hogy a nő az ő jóságát állandóan magával hurcolja, hogy belehatoljon és megbecstelenítse a maga nagylelkűségével, erre vágyott, és az jutott hirtelen eszébe, hogy ebben még a férj is segítségére lehet. Majd ő viszi el a kabátot. Ahogy a méhek hordják a virágport a cseresznyefa és a meggyfa között.

Hát nem találkoztál a feleségeddel és a fiaddal? Ők ugyanis megrendeltek nálam egy bundát, de nem volt pénzük, és a keresésedre indultak. Bár én természetesen fölajánlottam, hogy elvihetik a kabátot, ismerlek titeket, egyik nap beugrottam volna a pénzért.

Tamás Márton zavarba jött. Most meg csak a jóindulatot vette észre. Ezek szerint ő képes volt engesztelhetetlenül haragudni erre a szerencsétlen alakra? Pedig milyen rossz bekecseket csinál. Nem nagyon hitte, hogy a felesége tényleg akart volna tőle bármit is venni.

Miféle kabátról beszélsz? Reggel még nem mondta, hogy ilyen komoly beruházásra készül.

Jaj, nem neki kell, a gyerekeknek.

A gyerekeknek? Ilyenkor?

Úgy láttam, nagyon fázik. Gyorsan vidd utána ezt. Felé nyújtotta a kis kabátot, amire a nap sárga fényt vetett. Márton megpillantotta kettőjük közt, a földön a kabát árnyékát. Olyan volt, mintha egy gyereket vagy valami bábót nyújtott volna neki a szűcs, akit most még kevésbé kedvelt.

Te a törpe bekecsét akarod nekünk eladni?

Akkorhát mégis találkoztatok?

Tamás Márton válasz helyett tetőtől talpig végigmérte régi ellenfelét.

Vidd csak, ki se kell fizetni. Ingyen adom.

Megsértesz. Nézd, én bocsánatot kérek tőled, amiért igazságtalan voltam veled. Béküljünk ki. Különben tudom én, hogy egy kicsit bolondos vagyok. A szobrok. Meg az az éneklés. Magam se értem néha, miért énekelek. De hasznomat is látja a falu. És vedd figyelembe, hogy te se vagy kevésbé bolond nálam. Így hát kvittek vagyunk. A bunda nem kell. Nincs rá szüksége a gyerekeknek.

Nagyon fázott.

Én is mindig fázom.

Válassz egyet te is.

Kezet akart nyújtani a szűcsnek, hogy a kibékülésüket megerősítse. De aztán csak elmosolyodott és ezt dörmögte, ne haragudj, nem kell.